

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Kurjenrahkan kansallispuistosta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Kurjenrahkan kansallispuistosta. Turun kaupungissa sekä Auran, Lemun, Maskun, Mynämäen, Nousiaisen, Pöytyän, Vahdon ja Yläneen kunnissa sijaitseville valtion omistamille alueille perustettaisiin luonnonsuojelulain mukainen Kurjenrahkan kansallispuisto. Kansallispuiston perustamisella suojeltaisiin Lounais-Suomen laajin ja monipuolisin suoalue. Yhdessä läheisen Vaskijärven luonnonsuojelun kanssa alueesta muodostuisi Lounais-Suomen suurin ja edustavin suoalue-

kokonaisuus. Esityksellä toteutettaisiin valtioneuvoston tekemää periaatepäätöstä Suomen kansallispuistoverkon kehittämisestä sekä valtioneuvoston hyväksymää valtakunnallista soidensuojelun perusohjelmaa. Puistoalue on pääosin hankittu valtiolle suojelutarkoituksiin ja sen pinta-ala on noin 2 540 hehtaaria.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja esityksen tavoitteet

Maamme kansallispuistoverkkoa on kehitetty määrätietoisesti 1980-luvun alusta. Tavoitteena on, että puistoverkosta saataisiin sekä biologisesti että maantieteellisesti mahdollisimman edustava. Eteläisimmässä Suomessa luonnon monimuotoisuus sekä lajien ja erilaisten luontotyyppien lukumäärä on kaikkein suurin. Toisaalta alkuperäistä luontoa on siellä säilynyt maan muihin osiin verrattuna keskimääräistä vähemmän, mistä johtuen suojelun tarve on ilmeinen.

Kansallispuistoksi soveliaita riittävän laajoja ja pääosin luonnontilaisia alueita on maamme tiheimmin asutuilla alueilla erittäin vähän. Salpausselän eteläpuolella on toistaiseksi vain kaksi kansallispuistoa mantereella, Nuuksion ja Valkmusan kansallispuistot. Lisäksi on saaristoalueille perustettu Itäisen Suomenlahden, Saaristomeren sekä Tammissaaren saariston kansallispuistot. Kurjen-

rahkan kansallispuiston perustaminen täydentäisi olennaisesti maan eteläisimmän osan kansallispuistoverkkoa.

Perustettavaksi ehdotettu Kurjenrahkan kansallispuisto on Lounais-Suomen laajin ja monipuolisin suojeltavaksi suunniteltu suoalue, joka rauhoitettuna tarjoaisi pysyvästi erinomaiset mahdollisuudet Lounais-Suomen rannikkomaan keidassuoluonnon säilyttämiselle ja tutkimiselle. Suokokonaisuus sijaitsee alueella, jossa keidassoiden rauhoitustarve on suuri. Alueella on erityisen suuri merkitys eläimistön suojelussa ja huomattava arvo myös metsäluonnon suojelun kannalta. Alue käsittää useita lounaissuomalaisia kermikeitaita, jotka ovat säilyneet erittäin luonnontilaisina. Perustettavaksi ehdotettu kansallispuisto on kolmessa erillisessä lohossa, jotka ovat Kurjenrahka-Lammenrahka, Vajosuo sekä Laidassuo-Pukkipalo. Kurjenrahka on metsäsaarien jakama laaja kermikeidas, jonka allikko-osa on keskittynyt suon

länsi- ja pohjoisosiin. Lammenrahka on tyyppillinen lounais-suomalainen kermikeidas, jossa kermiä ja kuljua kiertävät kehässä suon keskustaa. Suolla on runsaasti kirkasvetisiä allikoita. Lammenrahkan eteläpään halki kulkee saranevujuotti.

Erillinen Vajosuo on kermikeidas, jolla on vähäpuustoinen, runsaasti ruoppakuljuja käsittävä keskustasanne ja selvä reunaluonnon rämevyöhyke. Suolla on myös luonnontilaisia laideosia.

Perustettavaksi ehdotetun kansallispuiston länsiosaa on täysin eriluontoinen kuin suuria soita käsittävät muut osat. Laidassuon suot ovat syntyneet kallioisten metsien väliin useimmiten pitkänomaisiksi yhdistymiksi. Alue on pääosaltaan sokkeloinen, monilta kohdin erämaan tuntuinen suoalue, jonka keidassuot ovat pieniä ja suotyypipivalikoima monipuolinen. Soiden lomassa on pieniä metsäsaarekkeitä laidekorpineen. Pukkipalon aarnialueella on luonnontilaisia vanhoja puolukka- ja mustikkatyypin metsiä. Valtaosa kansallispuistorajauksen metsistä on kuitenkin ollut aiemmin talousmetsäkäytössä.

Perustettavaksi ehdotettuun Kurjenrahkan kansallispuistoon liittyvistä vesialueista merkittävien on Savojärvi, joka on pohjoisosiin soiden ympäröimä. Valtion omistuksessa oleva järven pohjoisosa on pinta-alaltaan 60 hehtaaria.

Kansallispuiston eläimistö on tyyppillistä suoseuduille. Pesimälinnustoon kuuluu monia Lounais-Suomessa harvalukuisia tai uhanalaisiksi luokiteltuja lajeja kuten kurki, riekko, nuolihaikka, tuulihaukka, kehrääjä, harmaapäätikka, kangaskiuru ja pikkusieppo. Alue on myös muuttavien metsähanhien ja kurkien levähdyspaikka. Myös Pukkipalon kovakuoriaislajisto on edustava. Uhanalaisista lajeista tavataan aarni- ja ruskolatikkaa sekä rosopelkijästä. Soiden perhoslajistoon kuuluu myös monia alueellisesti harvinaisia ja uhanalaisia lajeja muun muassa luumittari ja muurainhopeatäplä. Pukkipalon alueen lahotajajäsenilajisto on maakunnan edustavin. Uhanalaisten rusokantokäävän ja pursukäävän kaltaiset lajit osoittavat Etelä-Suomen oloissa ainutlaatuisen lahoppuujatkumon säilyneen alueella.

Edellä esitetyn mukaisesti ehdotetun kansallispuiston alue täyttää luonnonsuojelulain (1096/1996) 10 §:n 2 momentissa luetellut luonnonsuojelualueen yleiset perustamisedellytykset.

Perustettavan kansallispuiston alueet ovat

valtion omistuksessa ja puiston pinta-ala on yli 1 000 hehtaaria. Kansallispuistolla on merkitystä yleisenä luonnonnähtävyytenä ja yleisen luontoharrastuksen kannalta. Alue sijaitsee verraten lähellä Turun kaupunkia ja on helposti saavutettavissa. Kansallispuiston sisällä on jo Kuhankuonon retkeilyreitistön polkuverkko tulentekopaikkoineen. Alue täyttää siten myös luonnonsuojelulain 11 §:ssä mainitut kansallispuiston erityiset perustamisedellytykset.

2. Esityksen vaikutukset

2.1 Esityksen taloudelliset vaikutukset

Kurjenrahkan kansallispuiston 2 540 hehtaarin kokonaisalasta on suota noin 1 980 hehtaaria ja metsämaata noin 500 hehtaaria. Vesialueita on noin 60 hehtaaria.

Hankkeen valtiontaloudelliset vaikutukset ovat syntyneet pääosin alueiden hankinnan yhteydessä. Perustettavaksi ehdotetun kansallispuiston alueista on ennen hankintatoinnin aloittamista ollut valtion omistuksessa yhteensä noin 826 hehtaaria. Puolustusministeriön hallinnassa ollut Lammenrahkan alue, pinta-alaltaan vesialueineen noin 560 hehtaaria, on luovutettu ympäristöministeriön hallintaan perustettavaan kansallispuistoon sisällyttämistä varten. Maanvaihdolla on hankittu yhteensä noin 414 hehtaaria, kiinteistökaupoilla yhteensä noin 1 190 hehtaaria sekä vapaaehtoisella lunastuksella noin 110 hehtaaria. Varoja hankintoihin on kulu- nut noin 8 517 000 markkaa. Kansallispuistoa on tarkoitus jatkossa laajentaa hankkimalla tarkoitukseen soveliaita alueita. Jatko-hankinnat tehdään vuotuisten määrärahojen ja muiden toteuttamiskeinojen puitteissa.

Kansallispuiston hoitoon, yleisöpalvelujen rakentamiseen ja alueen valvontaan käytetään valtion talousarviossa luonnonsuojelu-alueiden hoitoon vuosittain osoitettuja määrärahoja. Kansallispuiston toiminnan suunnittelun, luonnonsuojelun, opastuksen ja palveluiden ylläpidon kustannukset ovat vuosittain noin 250 000-600 000 markkaa riippuen valittavasta kehittämisestä. Kansallispuiston kiinteistönmuodostuskuluiksi on Metsähallitus arvioinut noin 300 000 markkaa. Kansallispuiston perustamisen valtiontaloudelliset vaikutukset ovat kuitenkin verraten vähäiset.

2.2 Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Kurjenrahkan kansallispuistoa varten hankitut alueet ovat Metsähallituksen hallinnassa. Kansallispuiston perustamisella ei ole huomattavia organisatorisia vaikutuksia.

Kansallispuiston hoitoa ja yleisöpalvelujen kehittämistä varten on luonnonsuojelulain 19 §:n perusteella laadittava hoito- ja käyttösuunnitelma. Puiston retkeilypalvelujen, opastuksen ja luonnonhoidon tarve ja laajuus selvitetään yksityiskohtaisesti tässä yhteydessä.

Helpon saavutettavuutensa takia Kurjenrahkan kansallispuisto soveltuu erinomaisesti retkeily- ja opetuskäyttöön. Alueelle on tarkoitus rakentaa opastuspaikkoja ja luontopolkuja. Nykyisiä retkeilyreittejä sekä tulente-ko- ja levähdyspaikkoja täydennetään. Palveluiden avulla retkeilyä voidaan myös ohjata tietyille alueille, jotta siitä ei aiheutuisi haittaa kansallispuiston luonnolle. Varsinais-Suomen liiton tavoiteohjelmassa on perustettavana olevaan Kurjenrahkan kansallispuistoon rakennettava opastus- ja monitoimirakennuksen toteuttamishanke.

Keidassoiden linnustollisesti arvokkaimmilla osilla on tarkoitus järjestysäänöllä kieltää liikkuminen pesimäaikana.

Kansallispuiston soista noin 390 hehtaaria on aikoinaan ojitettu. Soiden luonnontilan ennallistamiseen on saatu Euroopan unionin neuvoston asetuksella (ETY) N:o 1973/92 perustetun ympäristöalan rahoitusvälineen

(LIFE) mukaista tukea. Myös kivennäismaiden metsiä on tarkoitus ennallistaa metsikkö-rakenteen palauttamiseksi luonnonmetsiä vastaavaan olotilaan.

Edellä mainittujen kansallispuiston suunnittelu- ja hoitotoiden työllistävä vaikutus on valittavasta opastuksen tasosta riippuen vuosittain noin 1,5-3 henkilötyövuotta.

3. Asian valmistelu

Valtioneuvosto teki 24 päivänä helmikuuta 1978 periaatepäätöksen maamme kansallispuistoverkon kehittamisestä. Kurjenrahkan kansallispuisto on viimeinen perustamatta oleva periaatepäätöksen mukainen alue.

Suoalueista Lammenrahka ja Laidassuo kuuluvat valtioneuvoston 19 päivänä huhtikuuta 1979 hyväksymään valtakunnalliseen soidensuojelun perusohjelmaan ja kansallispuiston perustamisella toteutetaan ohjelma pääosin niiden osalta.

Esityksestä on pyydetty lausunnot oikeusministeriöltä, puolustusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, Lounais-Suomen ympäristökeskukselta, Metsähallitukselta, Varsinais-Suomen liitolta, Turun kaupungilta sekä Auran, Lemun, Maskun, Mynämäen, Nousiaisten, Pöytyän, Vahdon ja Yläneen kunnilta. Lausunnoissa on puollettu kansallispuiston perustamista. Maa- ja metsätalousministeriön ja Metsähallituksen lausunnoissa on huomautettu siitä, että palveluvarustuksen aikaansaaminen sekä muut välttämättömät hoito- ja hallinnointityöt edellyttävät Metsähallitukselta lisäresursseja.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. *Kansallispuiston perustaminen.* Pykälässä säädetään luonnonsuojelulain 11 §:n mukaisen Kurjenrahkan kansallispuiston perustamisesta sekä kansallispuiston perustamistarkoituksesta.

2 §. *Sijainti ja rajat.* Pykälässä säädetään, että kansallispuisto perustetaan Turun kaupunkiin sekä Auran, Lemun, Maskun, Mynämäen, Nousiaisten, Pöytyän, Vahdon ja Yläneen kuntiin valtion omistamille alueille.

Kansallispuiston rajat on merkitty esityksen liitteenä olevaan karttaan.

3 §. *Viittaussäännös.* Luonnonsuojelulain säätämisen yhteydessä otettiin lakiin säännökset useista sellaisista asioista, joista aiemmin säädettiin luonnonsuojelun alueen perustamisen yhteydessä. Kansallispuistossa ja luonnonpuistossa noudatettavasta rauhoituksesta sekä poikkeuksista siihen säädetään luonnonsuojelulain 13—15 §:ssä, hoito- ja käyttösuunnitelmasta 19 §:ssä, järjestysäänöstä 20 §:ssä, luonnonsuojelun alueen rajojen

merkitsemisestä 21 §:ssä, alueen liittämisestä luonnonsuojelualueeseen 22 §:ssä ja viranomaisen haltuunotto-oikeudesta 60 §:ssä. Koska luonnonsuojelulain sisältöä ei ole syytä toisintaa luonnonsuojelualueen perustamissääädöksessä, vähentää uudistus huomattavasti sääntelytarvetta luonnonsuojelualueen perustamisen yhteydessä.

Pykälässä viitataan luonnonsuojelulakiin, jonka kansallispuistoa koskevat säännökset, kuten rauhoitussäännökset, tulisivat lähes sellaisinaan sovellettaviksi perustettavassa kansallispuistossa.

Luonnonsuojeluasetuksen (160/1997) 7 §:n mukaan valtion omistamat luonnonsuojelualueet ovat Metsähallituksen hallinnassa, jollei aluetta muodostettaessa toisin säädetä tai päätetä. Koska Kurjenrahkan kansallispuiston on tarkoitus olla Metsähallituksen hallinnassa, ei tästä tarvitse erikseen säätää.

4 §. *Tarkemmat säännökset.* Säännöksen mukaan asetuksella annetaan tarvittaessa tarkempia säännöksiä lain täytäntöönpanosta.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Luonnonsuojelulain 16 §:n mukaan voidaan asetuksella säätää tietyistä aluekohtaisista poikkeuksista kansallispuiston rauhoitussäännöksiin. Kurjenrahkan kansallispuiston perustamiseen liittyen on tarkoitus antaa asetus, jolla puistoon kuuluvalla Lammenrahkan alueella voidaan Metsähallituksen luvalla sallia hirven ajo metsästyksen yhteydessä.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Kurjenrahkan kansallispuistosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Kansallispuiston perustaminen

Etelä-Suomessa poikkeuksellisen edustavan suo- ja metsäluonnon suojelemiseksi, soiden ja metsien eliölajien säilyttämiseksi, yleiseksi luonnonnähtävyydeksi sekä retkeilyä, opetusta ja tutkimusta varten perustetaan luonnonsuojelulain (1096/1996) mukainen Kurjenrahkan kansallispuisto.

2 §

Sijainti ja rajat

Kurjenrahkan kansallispuistoon kuuluu noin 2 540 hehtaaria valtion omistamia alueita, jotka sijaitsevat Turun kaupungissa sekä Auran, Lemun, Maskun, Mynämäen, Nousiaisten, Pöytyän, Vahdon ja Yläneen kunnissa. Kansallispuiston rajat on merkitty punaisella katkoviivalla tämän lain liitteenä olevaan karttaan.

3 §

Viittaussäännös

Kurjenrahkan kansallispuistosta on muilta osin voimassa, mitä luonnonsuojelulaissa kansallispuistosta säädetään lukuunottamatta 14 §:n 1 momentin 6 ja 8 kohtaa sekä 15 §:n 5 ja 7 kohtaa.

4 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

5 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ympäristöministeri Pekka Haavisto

LIITE**KURJENRAHKAN KANSALLISPUISTO**

Turku, Aura, Lemu, Masku, Mynämäki, Nousiainen, Pöytyä, Vahto ja Yläne
1044 2, 1133 2